

**ГЛУХІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ОЛЕКСАНДРА ДОВЖЕНКА**

**Навчально-науковий інститут педагогіки і психології
Кафедра педагогіки і психології початкової освіти**

**СИЛАБУС
навчальної дисципліни**

«ЗАГАЛЬНА ПСИХОЛОГІЯ З ПРАКТИКУМОМ»

Код дисципліни	ОК 13.1
Освітній рівень	перший (бакалаврський)
Статус дисципліни	Обов'язкова
Галузь знань	01 Освіта/Педагогіка
Спеціальність	013 Початкова освіта
Освітньо-професійна програма	Початкова освіта та мова і література (англійська)
Обсяг дисципліни	5 кредитів ECTS (150 академічних годин, 72 аудиторних годин)
Види аудиторних занять	лекції, практичні заняття
Форми контролю	Екзамен

Інформація про викладача

Викладач (ПІБ, науковий ступінь, вчене звання, посада)	Тихонова Альона Петрівна, доктор філософії, старший викладач кафедри педагогіки і психології початкової освіти
Контактний телефон	099 217 83 58
E-mail:	alenaplugina@gmail.com
Профіль викладача	https://scholar.google.com.ua/citations?user=YDvk_C0AAAAJ&hl=ru ORCID 0000-0001-6463-4553
Консультації	Середа, 14.00-16.00

м. Глухів, 2023 рік

Анотація курсу

Сучасний розвиток суспільства, його економічне і культурне життя послідовно розгортається в бік все більшої психологізації, оскільки в центрі подій соціальних змін стає людина. Основи психологічних знань необхідні кожній сучасній людині в її повсякденному житті та професійній діяльності. Особливо важливі такі знання кожному випускнику закладу вищої освіти для глибшого розуміння навколишнього світу, ефективніше виконувати професійну діяльність, успішно взаємодіяти з іншими людьми, будувати взаємовідносини у сім'ї, усвідомленого підходу до виховання власних дітей.

Сучасна молодь, оволодіваючи спеціальними знаннями, вміннями та навичками, повинна мати таку психологічну підготовку, що б виступала базовою у самопізнанні особистості, допомагала у діловому та міжособистісному спілкуванні, розвивала творчий потенціал майбутнього фахівця з будь-якої галузі професійної діяльності.

Програма курсу «Загальна психологія з практикумом» орієнтована на розкриття основних понять та суттєвих положень психології як науки, закономірностей та механізмів психічних явищ, що втілюють особистісні цінності та дають можливість усвідомити цілісність внутрішнього світу особистості, яка розвивається у процесі навчання і виховання.

Робоча програма курсу розроблена з урахуванням вимог щодо удосконалення психологічної підготовки працівників школи, оскільки в суспільстві сформувалася нагальна потреба в висококваліфікованих спеціалістах, які розумітимуть специфіку психічного розвитку та становлення особистості на різних етапах онтогенезу та зможуть застосовувати ці знання в своїй практичній діяльності.

Робочу навчальну програму укладено згідно з вимогами кредитно-модульної системи організації навчання. Програма визначає обсяги знань, які повинен опанувати бакалавр відповідно до вимог освітньо-кваліфікаційної характеристики, алгоритму вивчення навчального матеріалу дисципліни «Загальна психологія з практикумом», необхідне методичне забезпечення, складові та технологію оцінювання навчальних досягнень студентів. «Загальна психологія з практикумом» є складовою частиною дисциплін психолого-педагогічного циклу нормативного блоку. Її вивчення передбачає розв'язання низки завдань фундаментальної професійної підготовки висококваліфікованих фахівців, зокрема: опанування системою загальних психологічних знань і знань про закономірності психічного розвитку та становлення особистості на різних етапах її життя.

Метою викладання навчальної дисципліни є засвоєння методологічних принципів та основних понять загальної психології, змісту, основних закономірностей функціонування психіки та свідомості людини, психічних процесів, індивідуальних властивостей та станів, основних детермінант формування, розвитку та поведінки особистості на різних вікових етапах онтогенезу; набуття теоретичних та практичних навичок у галузі загальної психології, яка розкриває суть психічних явищ на основі найновіших психологічних досліджень, а також допомагає кожній особистості пізнати себе, розкрити свої можливості, адекватно оцінити і перетворити їх у дійсність, стати вільними у психічному, моральному, етичному та духовному самовдосконаленні; усвідомлення значущості отриманих студентами теоретичних знань у галузі психології та розвиток компетентних умінь використовувати їх в практиці педагогічної діяльності.

Основними завданнями вивчення навчальної дисципліни є:

- 1) засвоєння основних наукових понять, принципів, концепцій психологічного розвитку, що складають предмет, закономірності, зміст та структуру загальної психології як науки;
- 2) усвідомлення студентами цілісності, нерозривності та інтегрованості всіх психічних явищ та їх ролі у формуванні особистості;
- 3) засвоєння психологічних особливостей дітей на різних етапах онтогенезу;

4) формування у студентів широкого науково-психологічного світогляду, практичних навичок та вмінь вирішення психолого-педагогічних ситуацій;

5) формування у студентів прикладних умінь та навичок щодо застосування знань з психології в практиці педагогічної діяльності; активізувати особистісний та творчий потенціал майбутнього фахівця.

Міжпредметні зв'язки: «Вступ до спеціальності», «Філософія».

Освітні технології організації навчання та викладання: особистісно-орієнтовані (технологія індивідуального навчання, технологія активного навчання та самонавчання, технологія евристичного навчання); активні та інтерактивні технології проведення занять (технологія розвитку критичного мислення, технологія проведення дискусій, ділові та рольові ігри, кейс-задачі, круглі столи, проекти тощо).

Форми роботи: лекційні заняття мають на меті вступне ознайомлення студентів з матеріалом курсу, передусім його теоретичним та методологічним складником, формування основних теоретичних знань з курсу.

Практичні заняття передбачають розширення основних теоретичних положень курсу, дають змогу студентам взяти активну участь в обговоренні питань і виконанні завдань, що сприяє активному формуванню їхньої академічної культури та академічної доброчесності, здобуттю навичок і умінь, важливих як для успішного навчання в університеті, так і для майбутньої професійної діяльності. Основними видами практичної роботи постають групові проекти, рольові гри, дискусії, публічні виступи, написання різножанрових наукових текстів

Методи навчання та викладання:

На лекційних заняттях використовуються методи:

- Лекція,
- Елементи бесіди,
- Пояснення,
- Демонстрація,
- Ілюстрація,
- Презентація.

На семінарських заняттях використовуються методи:

- Бесіда,
- Метод вправ,
- Опитування,
- Дискусія,
- Ілюстрація,
- Демонстрація,
- Реферативний метод.

ФОРМУВАННЯ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ, РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ

У результаті вивчення пропонованого освітнього компонента здобувач повинен набути таких **компетентностей та програмних результатів навчання**.

1. Очікувані результати навчання

Інтегральна компетентність	Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі початкової освіти з розумінням відповідальності за свої дії.
Загальні компетентності (ЗК)	ЗК-1. Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні. ЗК-4. Здатність працювати в команді. ЗК-5. Здатність виявляти, ставити та вирішувати проблеми.

	ЗК-6. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел. ЗК 7. Здатність діяти соціально відповідально і свідомо. ЗК-8. Здатність діяти на основі етичних міркувань (мотивів).
Фахові компетентності	ФК-1. Здатність спілкуватися державною та іноземною мовами як усно, так і письмово. ФК-3. Здатність до інтеграції та реалізації предметних знань як основи змісту освітніх галузей Державного стандарту початкової освіти: мовно-літературної, математичної, природничої, технологічної, інформатичної, соціальної і здоров'язбережувальної, громадянської та історичної, мистецької, фізкультурної. ФК-4. Здатність управляти власними емоційними станами, налагоджувати конструктивну та партнерську взаємодію з учасниками освітнього процесу, формувати мотивацію здобувачів початкової освіти до навчання та організовувати їхню пізнавальну діяльність. ФК-5. Здатність до проєктування осередків навчання, виховання й розвитку здобувачів початкової освіти. ФК-6. Здатність до організації освітнього процесу в початковій школі з урахуванням вікових та індивідуальних особливостей молодших школярів, розвитку в них критичного мислення та формування ціннісних орієнтацій. ФК-7. Здатність до моделювання змісту відповідно до очікуваних результатів навчання, добору оптимальних форм, методів, технологій та засобів формування ключових і предметних компетентностей молодших школярів у процесі вивчення освітніх галузей Державного стандарту початкової освіти: мовнолітературної, математичної, природничої, технологічної, інформатичної, соціальної і здоров'язбережувальної, громадянської та історичної, мистецької, фізкультурної. ФК 10. Здатність до професійно-педагогічної діяльності в інклюзивному середовищі з різними категоріями дітей з особливими освітніми потребами. ФК 11. Здатність до здійснення профілактичних заходів щодо збереження життя та здоров'я учнів початкової школи, до надання їм домедичної допомоги, до протидії та попередження булінгу, різних проявів насильства. ФК-12. Здатність доносити до фахівців і нефахівців інформацію, ідеї, проблеми, рішення, власний досвід та аргументувати їх на засадах партнерської взаємодії в умовах початкової школи.
Програмні результати навчання	ПРН-02. Управляти складною професійною діяльністю та проєктами в умовах початкової школи, виробляти та ухвалювати рішення в непередбачуваних робочих та навчальних контекстах. ПРН-03. Критично оцінювати достовірність та надійність інформаційних джерел, дотримуватися юридичних і етичних вимог щодо використання інформаційно-комунікаційних та цифрових технологій у перебігу педагогічної діяльності в початковій школі.

	ПРН-7. Планувати й здійснювати освітній процес з урахуванням вікових та індивідуальних особливостей молодших школярів, забезпечувати розвиток пізнавальної діяльності учнів, формувати в них мотивацію до навчання. ПРН-8. Організовувати конструктивну та партнерську взаємодію з учасниками освітнього процесу початкової школи, використовувати практики самозбереження психічного здоров'я, усвідомленого емоційного реагування. ПРН-10. Використовувати в освітній практиці різні прийоми формувального, поточного і підсумкового оцінювання навчальних досягнень здобувачів початкової освіти, прийоми диференційованого оцінювання дітей з особливими освітніми потребами. ПРН-12. Застосовувати методи та прийоми навчання, інновації, міжпредметні зв'язки та інтегрувати зміст різних освітніх галузей в стандартних і нестандартних ситуаціях професійної діяльності в початковій школі, оцінювати результативність їх застосування. ПРН-13. Організовувати освітній простір з дотриманням принципів універсального дизайну, безпечно проєктувати навчальні осередки у класі спільно з молодшими школярами з урахуванням їхніх вікових особливостей, інтересів і потреб, забезпечувати дотримання вимог безпеки життєдіяльності, санітарії та гігієни, створювати психологічно комфортні умови освітнього процесу. ПРН-14. Забезпечувати індивідуальний і диференційований розвиток здобувачів початкової освіти з особливими освітніми потребами відповідно до їхніх можливостей. ПРН-15. Здійснювати профілактичні заходи щодо збереження життя та фізичного й психічного здоров'я здобувачів початкової освіти, надавати їм домедичну допомогу (за потреби), планувати та реалізовувати заходи щодо попередження і протидії булінгу та різних проявів насильства чи будь-якої з форм дискримінації серед учнів початкової школи й інших учасників освітнього процесу. ПРН-16. Використовувати основні техніки спілкування з дорослими людьми, різні форми та засоби комунікації з батьками, колегами, іншими фахівцями з метою підтримки здобувачів у освітньому процесі початкової школи, керувати педагогічним і професійним розвитком осіб та груп.
--	--

Організація навчання

Навчально-тематичний план (денна/заочна форма навчання)

Назва теми	Кількість годин, відведених на:		
	лекційні заняття	практичні заняття	СРС
Змістовий модуль 1. Вступ до психології.			
Тема 1. Психологія як наука.	2	2	4/6
Тема 2. Фізіологічні механізми психіки.	2/2	2	4/8
Тема 3. Психіка і свідомість.	2	2	4/8

Змістовий модуль 2. Психічні процеси – важливі компоненти людської діяльності.			
Тема 4. Відчуття.	2	2	4/6
Тема 5. Сприймання.	2	2	4/8
Тема 6. Пам'ять.	2	2/2	4/8
Тема 7. Мислення.	2	2	4/8
Змістовий модуль 3. Психічні процеси – важливі компоненти людської діяльності			
Тема 8. Мовлення.	2	2/2	4/6
Тема 9. Уява.	2/2	2	4/8
Тема 10. Увага.	2	2	4/8
Змістовий модуль 4. Емоційно-вольова сфера			
Тема 11. Почуття та емоції.	2	2	4/8
Тема 12. Воля	2/2	2	4/8
Змістовий модуль 5. Особистість в діяльності та спілкуванні			
Тема 13. Особистість.	2	2/2	4/6
Тема 14. Міжособистісні відносини в групах.	2	2	6/8
Тема 15. Сутність і структура діяльності.	2/2	2	6/8
Змістовий модуль 6. Індивідуально-психологічні особливості особистості			
Тема 16. Темперамент.	2	2	4/6
Тема 17. Характер.	2	2	4/8
Тема 18. Здібності.	2	2/2	6/8
Разом за семестр	36/8	36/8	78/134

СИСТЕМА ОЦІНЮВАННЯ НАВЧАЛЬНИХ ДОСЯГНЕНЬ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ

З метою **поточного контролю** використовуються такі форми: заслуховування доповідей та повідомлень на практичних заняттях, виконання практичних занять – індивідуальних, в парах та групових, термінологічні диктанти, тести, написання та аналіз конспектів уроків, студентські презентації та виступи на наукових заходах.

Для **контролю самостійної роботи**: тестування, анотації опрацьованих першоджерел, підготовка есе, підбір відео, аудіо та текстового матеріалу за визначеною темою.

Форма підсумкового контролю – екзамен.

Засоби оцінювання та демонстрування результатів навчання:

- поточні контрольні роботи;
- підсумкові тести;
- есе, анотації й інші творчі роботи;
- студентські презентації;
- активність на семінарських заняттях.

Політика курсу:

1. Викладання курсу, контроль й оцінювання знань і вмінь студентів спрямовані на **дотримання вимог академічної доброчесності** і здійснюються у відповідності з чинними положеннями щодо навчального процесу .

Дотримання академічної доброчесності здобувачами освіти передбачає:

- Самостійне виконання навчальних завдань, завдань поточного та підсумкового контролю результатів навчання (для осіб з особливими освітніми потребами ця вимога застосовується з урахуванням їхніх індивідуальних потреб і можливостей);
- Посилання на джерела інформації у разі використання ідей, розробок, тверджень, відомостей;
- Дотримання норм законодавства про авторське право і суміжні права;

- Надання достовірної інформації про результати власної (наукової, творчої) діяльності, використанні методики досліджень і джерела інформації

Викладання курсу спрямоване на дотримання усіх академічних свобод.

2. **Здобувачі вищої освіти несуть особисту відповідальність** за випадки порушення вимог академічної доброчесності, враховуючи плагіат, списування, підказування тощо. У разі виявлення академічної недоброчесності вперше – бали, зараховані студентів/студентці за виконане завдання, скасовуються. Повторна практика недоброчесності може призвести до анулювання усіх нарахованих за курс/модуль/тему балів.

3. У зв'язку з потенційно несприятливою епідемічною ситуацією викладач має право не допустити студента на заняття якщо у викладача або інших слухачів курсу виникне обґрунтована підозра, що студент хворий на респіраторне чи будь-яке інше захворювання, що загрожує комусь із учасників навчального процесу. Разом з тим кожен слухач курсу, а також викладач зобов'язується проявляти соціальну відповідальність і у випадку виявлення у себе симптомів хвороби або підозр щодо контактів з інфікованими особами – самоізолюватись та звернутись по допомогу до лікаря чи відповідних служб. В цілому – дотримуватись вимог МОЗ України щодо такого роду випадків.

4. **Відвідування аудиторних занять** – обов'язкове, за винятком хвороби чи інших нездоланних обставин.

4.1. **У випадку пропущених занять із поважних причин** студент має право, а викладач зобов'язується надати йому можливість виконати всі або деякі (за бажанням студента) не виконані внаслідок такого пропуску завдання. Винятками можуть бути обставини, що пов'язані з неможливістю виконання таких завдань через брак часу (наприклад у зв'язку з завершенням навчального процесу) або у зв'язку зі специфікою самого завдання тощо. В такому разі викладач та студент повинні керуватись вказівками прописаними в правилах навчального процесу щодо такого роду випадків.

4.2. **У випадку пропущених занять без поважних причин** студент має право на виконання завдання, однак, зважаючи на недотримання термінів виконання завдання має змогу отримати 80% від максимальної оцінки за відповідне завдання. Оскільки своєчасність виконання завдання є одним із критеріїв оцінювання завдання.

5. **Запізнення на заняття** не вітається, але здобувач вищої освіти допускається до заняття за умови, що не привертає зайвої уваги до себе та не заважає іншим учасникам навчального процесу.

ШКАЛА ОЦІНЮВАННЯ ЗНАНЬ

За школою ECTS	За 100 бальною шкалою ECTS	Значення оцінки за рівнями сформованості ЗК, ФК, ПРН
A	90-100	Високий рівень володіння сформованими компетентностями, ПРН
B	82-89	Достатній рівень володіння ЗК, ФК, ПРН
C	74-81	Середньо-достатній рівень володіння ЗК, ФК, ПРН
D	64-73	Середній рівень володіння ЗК, ФК, ПРН
E	60-63	Рівень оволодіння ЗК, ФК, ПРН нижче середнього
FX	35-59	Низький рівень сформованості ЗК, ФК, ПРН
F	1-34	Дуже низький рівень сформованості ЗК, ФК, ПРН

1. КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ НАВЧАЛЬНИХ ДОСЯГНЕНЬ АСПІРАНТІВ з курсу «Психологія»

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Середньозважений бал, що формує інтервальну шкалу	Оцінка ECTS	Оцінка / критерії оцінки
90-100	4,51-5,00	A	«Відмінно»: 1) знання основних положень матеріалу, історії проблеми, термінології; вміння здійснювати міжпредметні зв'язки, самостійно наводити приклади, продукувати ідеї, визначати прикладні напрямки використання теоретичного матеріалу; 2) виконання завдань з незначною кількістю неістотних помилок (однією-двома).
82-89	4,01-4,50	B	«Добре»: 1) знання основних положень матеріалу, історії проблеми, термінології; вміння здійснювати міжпредметні зв'язки з допомогою викладача; 2) переважає творчий виклад інформації (над репродуктивним); 3) виконання завдань вище середнього рівня: з кількома (трьома-чотирма) незначними помилками.
74-81	3,50-4,00	C	«Добре»: 1) знання основних положень матеріалу, історії проблеми, термінології; вміння здійснювати міжпредметні зв'язки з допомогою викладача; 2) переважає репродуктивний виклад інформації; 3) середній рівень виконання завдань : з незначною кількістю (трьома-чотирма) суттєвих помилок.
64-73	2,83-3,49	D	«Задовільно»: 1) домінує репродуктивний виклад інформації; труднощі в проведенні міжпредметних зв'язків навіть з допомогою викладача; 2) знання основної термінології; 3) виконання завдань нижче середнього рівня: з домінуванням незначних помилок, як домінуючих, над істотними.
60-63	2,51-2,75	E	«Задовільно»: 1) домінує репродуктивний виклад інформації; труднощі в проведенні міжпредметних зв'язків навіть з допомогою викладача; знання основної термінології; 2) виконання завдань "нижче середнього" задовольняє мінімальні вимоги (репродуктивне відтворення вихідного інформаційного масиву навчальної дисципліни: ключових понять, принципів тощо).
35-59	2,00-2,50	FX	«Незадовільно» (з можливістю повторного перескладання): 1) фрагментарне засвоєння матеріалу; його повторне відтворення відбувається з аналогічними помилками виконання завдань з правом повторного перескладання навчальної дисципліни; 2) безсистемне репродуктивне відтворення вихідного її інформаційного масиву: ключових понять, принципів тощо.

0-34	0,00-1,99	F	«Незадовільно» (з обов'язковим повторним вивченням дисципліни): 1) дуже низький рівень засвоєння матеріалу: відсутні елементарні уявлення про інформаційний масив та його призначення; 2) спорадичне, механічне репродуктивне відтворення окремого вихідного інформаційного масиву: ключових понять, принципів.
------	-----------	---	---

ДЖЕРЕЛЬНА БАЗА

Основна література

1. Буняк Н.А. Загальна психологія: лекції. Тернопіль: вид-во ТНТУ ім. І. Пулюя, 2017. 300 с.
2. Варій М. Й. Загальна психологія : підручник для студ. психол. і педагог. спеціальностей. 3-є видан. випр. і доп. К.: Центр учбової літератури. 2009. 1007 с.
3. Варій М.Й. Психологія : навч. посіб Київ : Центр учб. літ., 2016. 287 с.
4. Велитченко Л.К. Вступ до загальної психології : програм. довідник / Одеса: Вид. В. В. Букаєв, 2012. 406 с.
5. Веракіс А. І., Завалевський Ю. І., Левківський К. М. Основи психології : навч. посібник для студентів вищих навч. закладів. Х.; К., 2005. 416 с.
6. Дрозденко, К. С. Загальна психологія у практичному вимірі : підруч. К. : Професіонал, 2007. 608 с.
7. Дубравська Д. М. Основи психології : навч. посіб. Львів : Світ, 2001. 280 с.
8. Дуткевич Т. В. Загальна психологія. Теоретичний курс. К Навч. посіб. К.: Центр учбової літератури, 2016. 388 с.
9. Загальна психологія : навч. посібник. Київ : Центр учбов. літ., 2016. 291 с.
10. Загальна психологія : підруч. / за ред. С.Д. Максименка. 2-ге вид., перероб. і доп. Вінниця : Нова книга, 2004. 704 с.
11. Загальна психологія: [підручник для студ. вищ. навч. закладів] / [О.В.Скрипченко, Л.В. Долинська, З.В. Огороднійчук ін.]; Нац. пед. ун-т ім. М.П.Драгоманова. К. : Каравела , 2011. 464 с.
12. Загальна психологія: Практикум : навч. посібн. / В.В. Волошина, Л.В. Долинська, С.О. Ставицька, О.В. Темрук. К. : Каравела, 2006.
13. Загальна психологія. Навч. посіб. / [Сергеєнкова О.П., Столярчук О.А., Коханова О.П., Пасєка О.В.]. К.: Центр учбової літератури, 2012. 296 с.
14. Іванова О.В. Психологія: вступ до спеціальності : навч. посібник. Київ : Центр учбов. літ., 2016. 180 с.
15. Ільїна Н.М., Мисник С.О. Загальна психологія: теорія та практикум : навчальний посібник. Суми : Університетська книга, 2011.
16. Колобич О. П. Загальна психологія. Навчально-методичний посібник. Львів, 2018. 172 с.
17. Копець Л.В. Психологія особистості: [навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл.]. К.: Вид дім. «Києво-Могилянська академія», 2007.460 с.
18. Максименко С. Д. [та ін.]. Психологія та педагогіка: підручник К.: Слово, 2012. 584 с.
19. Максименко С.Д. Загальна психологія: Навчальний посібник. К.: Центр навчальної літератури, 2021. 272 с.
20. Максименко С.Д. Загальна психологія. Центр навчальної літератури. 2019. 272 с.
21. Москалець В. П. Загальна психологія: підручник. Київ. Ліра–Київ, 2020. 564 с.
22. Партико Т.Б. Психологія : підручник. Київ: Ін Юре, 2014. 665 с.
23. Поліщук С.А. Психологічні практики в системі підготовки практичних психологів : навч.-метод. Посібник. Суми: Унів. кн., 2012. 135 с. 55

24. Савчин М. В. Загальна психологія : навч. посібник. К.: Академвидав, 2011. 465 с.
25. Скрипченко О. В., Долинська Л. В., Огороднійчук З. В. Загальна психологія : підручник. К. : Либідь, 2005. 464 с.

Допоміжні джерела інформації

1. Александров Ю.В. Психологія розвитку: навч. посіб. Х.: ФОП Панов А.М., 2015.
2. Гуцало Е.У Психологія вікового розвитку особистості. Курс лекцій. Кіровоград: ТОВ «Імекс ЛДТ», 2010.
3. Поліщук В.М. Виховання особистості: повсякдення і стереотипи. Глухів, 2012.
4. Загальна психологія: Методичні рекомендації до курсу / уклад. Портницька Н. Ф. Житомир: ЖДУ ім. І.Франка, 2018. 80 с.
5. Ільїна Н. Психологія творчості та обдарованості. Київ: Університетська книга, 2018. 227 с.
6. Карпенко Н. А. Психологія творчості: навч. посібник. Львів: ЛьвДУВС, 2016. 156 с.
7. Когут О. Психологія стресостійкості особистості: монографія. Кривий Ріг: Донецький юридичний інститут МВС України, 2021. 416 с.
8. Кузнєцов М. А., Заїка Є. В., Ходикіна Ю. Ю. Психологія моторної пам'яті: прикладні аспекти: монографія; Харків. нац. пед. ун-т імені Г.С. Сковороди. Харків: Діса плюс, 2019. 446 с.
9. Пасніченко А. Е. Психологія пізнавальної сфери особистості: відчуття, сприймання, мислення. Курс лекцій. Чернівці: ВПЦ «Місто», 2013. 320 с.
10. Психологія мислення : підручник / І. Д. Пасічник, Р. В. Каламаж, О. В. Матласевич, У. І. Нікітчук та ін.; за ред. І. Д. Пасічника. Острого: В-во Національного університету «Острозька академія», 2015. 560 с.
11. Свааб Д. Ми – це наш мозок. Харків: КСД, 2016. 332 с.
12. Тягло О. В. Критичне мислення: навч. посіб. Харків: Вид. група «Основа», 2008. 189 с.
13. Левченко Т. І. Мотивація суб'єктів в різних видах діяльності: монографія. Вінниця: Нова книга, 2011. 448 с.
14. Шрагіна Л. І. Психологія вербальної уяви. Функціонально-системний підхід : монографія. Київ: КМ Академія. 2016. 284 с.
15. Плугіна (Тихонова) А. П. Теоретико-методичні засади розвитку критичного мислення у молодших школярів. Психолого-педагогічні проблеми сучасної школи : Збірник наукових праць. Вип. 2(8), 2022. С. 35-41.
16. Плугіна (Тихонова) А. П. Психолого-педагогічні особливості взаємовідносин батьків та молодших школярів. Вісник Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка, 2022, Вип. 3 (50).
17. Bolotnikova I., Kucherhan Y., Vyshnyk Olha, Shyrobokov Y., & Dzykovych O. (2023). Psychological well-being of a pedagogue in the conditions of war. Revista Eduweb, 17(2), P. 149–160.
18. Горбачевська Вікторія, Вишник Ольга. Формування навичок соціальної комунікації у дітей шкільного віку. Електронний журнал «Вісник науки та освіти», №12.(18). 2023. С. 340-353.